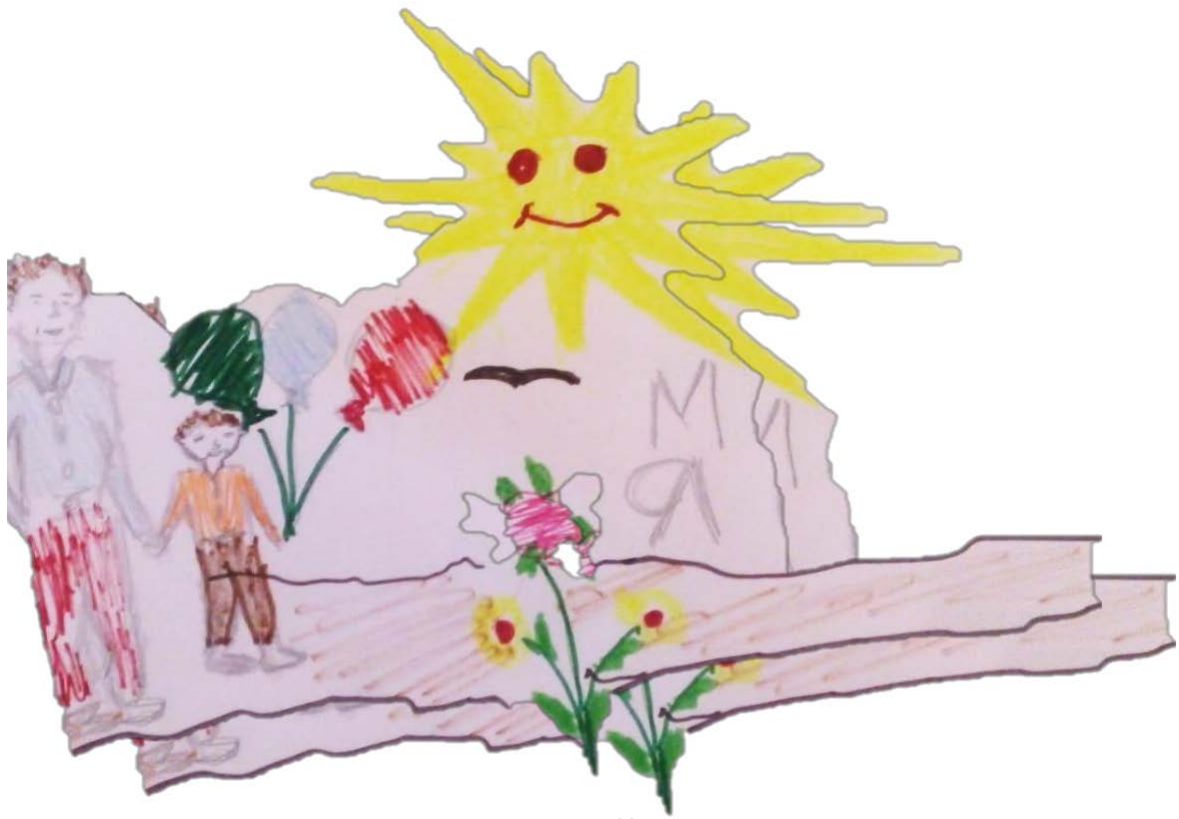

COVID 19 – Дневниците на изолацията

Надежда и домове за децата

Юли 2020

Слънцето на коронавируса огря всички жители на Земята. Първо засегна Изтока и бързо се пренесе и в нашето ежедневие. Няма човек, който да не пострада от парещите му лъчи. Някои изгоряха твърде сериозно, други се опариха по-леко. И подобно на изгорели от плажа, близкият контакт бе ограничен.

Само че слънцето на коронавируса остана твърде мистично и неразбираемо за нас. Наблюдавахме го през прозореца, но всъщност не го виждахме. Мечтаехме да излезем навън отново, да се срещнем със своите близки и приятели. Изкушението отново да бъдем заедно бе твърде силно, но рискът от невидимото Слънце леко ни плашеше.

Някои останаха спокойни, други изпаднаха в крайности. Пренаредихме приоритетите си, научихме се да се адаптираме, поставихме приятелствата си на изпитание. Част от нас се чувстваха самотни, а други се възползваха от уединението.

Днес сме навън. Слънцето на коронавируса продължава да грее, но ние вече знаем как да се пазим. Не се страхуваме да споделим мислите и чувствата си и така ставаме съпричастни. Сега се наслаждаваме повече на малките моменти, оценяваме повече времето, прекарано с приятели. Знаем, че Слънцето ще залезе и после ще настъпи нов ден.

(младеж, България)

Въведение

В световен мащаб пандемията COVID19 имаше подобно въздействие - затварянето на училища, магазини, места за поклонение, спортни съоръжения и игрища, съчетано с оттегляне в изолация. Изолирани в по-голяма степен от света, децата и младите хора са преживели уникален за нашата епоха опит.

Попитахме 168 деца и младежи от програмите на „Надежда и домове за децата“ и партньори относно техния опит през изолацията. Тези деца и младежи бяха между 5 години и пълнолетни младежи, дошли от биологични и приемни семейства, малки групови домове, центрове за деца, общности, дневна грижа и обществени кризисни центрове.

Тази работа бе ръководена от отговорните хора по закрила в страните, подпомагани от колеги, те показаха голяма иновация и изобретателност в обхвата на деца при различни обстоятелства на изолация. В Судан има обаждания по WhatsApp, състезания по рисуване в Румъния и Украйна, писане на поезия в България, Facebook състезания в Босна и Херцеговина, водене на дневници в Южна Африка, игри и групови занимания в Молдова и Приднестровието, срещи лице в лице в Непал и обаждания, групова работа и интервюта в Руанда.

Ето извадка на техните мисли за преживяното от изолацията, предизвикателствата и възможностите и техните надежди за бъдещето.¹

¹ Заглавната снимка е от Приднестровието и всички други снимки и изображения са от програмите на НДД и се ползват с позволение.

Кое беше най-голямото предизвикателство около COVID и изолацията?

Много от децата посочиха затварянето на училищата като едно от най-големите предизвикателства, пред които са изправени; без да знаят дали ще могат да се явят на изпитите, за които са се подготвили, дали ще трябва да повтарят цяла година или дори, ако отворят училищата отново по същия начин и как това ще се отрази на тяхното развитие. Децата споделят притесненията си „как ще завършат“, „дали ще си вземат изпитите, за които са учили“ и как „ще наваксат изгубеното време“. Други казват, че са се облагодетелствали от онлайн обучението;

Онлайн ученето позволява на нашите деца да бъдат независими. Детето ми обича да се чувства като възрастен. Научила е нови програми и по принцип прави всички домашни сама и това ѝ помага да се организира. Благодарение на новия формат на обучение нашите деца придобиха нови умения и разбиране, че всяка ситуация може да бъде решена и адаптирана към новите условия.’ (майка от Приднестровието)

“Дори роднините не ти се доверяват да ги посетиш. За мен бе неприемливо да не мога да се доближа до родителите ми заради вируса”

(Тумело, Южна Африка)

Изглежда това е бил опитът на сравнително малко хора, тъй като много посочват неудовлетвореността или липсата на интернет достъп или подходящо оборудване. Проблемите варират от „липса на телевизор за гледане на

„Онлайн училище“ до високите цени за интернет достъп, несигурното хранене и липса на достъп до телефон или компютър, за да се следи онлайн обучението“.

“Стоя у дома, заключен зад вратата.
Разстроен съм, аз съм в изолация”
(Андрей, 7 г, Молдова)

В светлината на затварянето на училищата много деца изразиха чувство на самота, тъй като училището беше едно от основните места, където те да се срещат, сблизават, играят и прекарват време с приятели. „Опитът ми от началото на коронавируса не беше хубав, защото не мога да ходя на училище, а в училище имам само приятели. Искам да се върна в училище, защото искам да си взема доклада и да видя дали съм преминал 1 срок, искам също да се върна в училище, защото ми липсват приятелите и шегите, които си правим.“ (8-годишно дете, Южна Африка)

В Непал децата искат нещата да се върнат както са били преди пандемията, „защото слушането на радио и посещаване на виртуални уроци не е същото учене“.

Това изолиране от приятелите бе подчертано като проблем: ‘Стоенето у дома без да мърдам ме предизвика прекалено много, да живея без да виждам приятели ме разстройваше. Беше ме страх, мислейки че това е края на света.’ (дете, Руанда)

„Те започнаха да се отегчават и да питат екипа ни всяка седмица кога ще отворят училището“ (Непал)

Посочват се **самота и изолация**, особено от напускащите социални услуги и заживявайки

независим живот. „След обявяването на изолацията от правителството, всички мои колеги се върнаха в семействата си, а аз останах сама тук. Това да остана сама бе предизвикателство за мен, тъй като трябва да заживея самостоятелно. (Ноел, Руанда)

Самотата, съчетана с липсата на възможности за работа и в зависимост от подкрепата на НДД, бе допълнително предизвикателство за младите хора. ‘Изправена бях пред това да живея без приятели, да стоя у дома без да правя нищо, само да чакам подкрепата на НДД...и аз не можех да проумея такъв живот.’ (Ребека, Руанда)

“Считам, че ще ценим повече общностите, в които живеем, считам, че ще придобием различна гледна точка за това колко харчим за вещи и за да се чувстваме добре. Също мисля, че ще имаме повече време за любимите си хора...нямат търпение да прегърнат семейството си” (Румъния)

Друг подрастващ от Руанда посочва самотата като най-голямото предизвикателство и заявява, че „това, което той счита, че трябва да се направи, е да дойдат да ни посетят и утешат, а не по телефона.“

Няколко докладвани проблема с настаняването, като 16-годишната Мими, щастливо настанена в приемна грижа, споменават, че НДД осигурява подслон, защото по време на изолация напускащите грижа в частност могат да срещнат много проблеми, свързани с намирането и запазването на безопасно място за престой.

Джон, младеж с увреждане, изтъква подобно нещо: “хазяинът не бе мил с мен, защото се опасяваше, че няма да си платя наема“, но добавя: „иначе се научих да бъда търпелив.“

Невъзможността да работят и изкарват пари бе спомената от много млади хора като едно от големите притеснения във време, в което са се учили на независим начин на живот. Те съобщават, че освен, че ги лиши от независимост и увеличи страха им да не им бъде отнета възможността да станат самостоятелни за в бъдеще, изолацията „ни върна в миналия живот на институцията, където бяхме затворени.“

Много от запитаните деца говореха за страх и тревожност по време на изолацията, и въпреки че бяха притеснени за себе си, по-голямата част от отговорите показаха, че децата са много наясно и са по-загрижени за семейството, общността и обществото.

*‘...магазините и училищата са затворени, тъй
че възрастните са по-уязвими.’* (Румъния)

*‘Карантината постави под въпрос всички
бъдещи планове’* (България)

‘Старите хора ще умрат сами.’ (Приднестровие)

*‘Според мен най-лошите забранителни мерки
бяха въведени в „СОЦИАЛНИТЕ ИНСТИТУЦИИ“
като забрана за напускане на дома...притесни ме*

*това, че децата и младите хора от такива
институции не можеха да излязат дори в двора
на институцията. Крайно нечовешко е децата и
младите да прекарат месеци затворени. Вярвам,
че по време на пандемията няма разлика между
"ЗАТВОР" и "ИНСТИТУЦИЯ" (Златан, Сараево)*

*“...обучителите, лекарите, полицаите
трябва да ходят на работа и са изложени на
болестта,”* (Румъния)

*“Не е правилно как някои хора, които се връщат
от страна с вируса, после предават заразата
на семействата”* (Румъния)

*“Не бих казал, че съм тъжен, по-скоро
леко притеснен – кога ще можем да се
виждаме с приятелите си? Главното е, че
съм щастлив, че ставам в 5 клас и
разбирам защо трябва да спазваме
правилата, да си мием ръцете, да стоим у
дома и да се пазим да не се разболеем”*
(Даниел, 11, Молдова)

Наред с тези опасения мнозина съобщават за засиленото си усещане за тревожност, страх и притеснения заради нарастващите разходи, повисоката безработица, повече глад и бедност, социалните безпокойства и въздействието им върху техните семейства, посочвайки, че не са защитени или не са осведомени, относно житейската действителност и въздействието на COVID19.

“Някои хора не ходят на работа, а това значи без храна на масата. Другият проблем е, че хората ще останат безработни.” (Гугу, Южна Африка)

“Знаете ли, алкохолната епидемия също е лоша заради вируса. Страшно е, когато родителите ти пият, когато нямаш какво да ядеш, когато не знаеш дали днес ще прекараш нощта в собствения си дом, тъй като родителите ти още не са спрели да се напиват. Плашещо е...” (Мария, 13, Украйна)

“Бездната между бедни и богати ще стане по-голяма” (Судан)

“Много неща са с главата надолу, не ни е позволено да се движим наоколо, много семейства са съсипани поради смърт, хората са загубили работата си, не могат да осигурят семействата си и понякога са принудени да крадат, за да сложат нещо на масата.” (Румъния)

“Замърсяването ще намалее, но световната икономика ще се срине.” (Судан)

Наред с трудностите при достъпа до някои услуги и проблема с напълняването по време на изолация, имаше многобройни отговори на това колко **информация младите хора и децата са получили и разбрали преди и по време на изолацията**. Стана ясно, че много деца са получили обръкваща или погрешна информация, обикаляща из общността, и не са били много или изобщо съветвани относно условията на изолация. Тази обръкваща смесица от гняв, страх и неудовлетвореност е описана чрез следния цитат на момиче от Южна Африка:

“Тя отбеляза, че опитът ѝ с COVID-19 е смешен, поради манията за честото миене на ръцете. Тя още заяви, че опитът ѝ се изразява в това да чува новините за броя на смъртните случаи, който всеки ден се увеличава, и смята, че COVID-19 е една от схемите за обезлюдяване на големия брой на населението в Южна Африка. Тя още казва, че правителството не трябва да допуска децата да се върнат в училище, защото така те ще донесат заразата у дома при родителите си. Тя заключава, като казва, че

честото миене на ръце я дразни и не го разбира. Дава пример с това как понякога отива в банята, после направо в кухнята и без да си е мила ръцете, си взема нещо за ядене.” (Тийнейджър, Южна Африка)

Други деца уверено повтарят историите, които са чули за произхода и природата на вируса.

“Не трябва да пускате повече зайци! Така не се налага да ги тровите. Всичко идва от зайците, ами – коронавируса! Зайците са изяли нещо и после са ухапали някого и така са заразили всеки. Коля ми разказа всичко! А не е ли истина? Кажете ни как се е случило!” (Иван, 11, Украйна)

“COVID е опасен вирус. Мисля, че идва от крава (корова на руски). Кравите правят безпорядък и вирусът се разпротранява чрез въздуха и хората могат да го вдихат и да се разболеят. За да се предпазим, трябва да си мием ръцете. Когато мама ходеше до магазина, трябваше да си слага маска.” (Даниел, Молдова)

“Е, благодаря ви, разбрах всичко. Това е като бълхи по кучето. Ако вече имаш бълхи, тогава всички кучета, които се разхождат наблизко, ще имат бълхи” (Иван, 11 г, Украйна)

Други казаха, че нищо не им било обяснено или просто им било наредено да „стоят вътре“, „мийте си ръцете“ и още – „новият грип ще ги убие“. Когато им били изложени всички факти, относно вируса, повечето от тях споделиха, че страхът им намалял и се повишило разбирането им и желанието им да следват правилата, понеже са разбрали защо трябва да го правят. Някои всъщност посочиха, че са можели да попитат техния социален работник, обучител или учител.

Имаше ли нещо положително в преживяванията ви през изолацията?

Наред с предизвикателствата децата и младежите от всички държави споделиха много сходни положителни впечатления. Според много от тях, въпреки че първоначално стоенето у дома било ново и странно за тях и после и отегчително, са били щастливи да прекарат време със семейните общности (рождено семейство, приемно, малки групови домове, центрове за деца и т.н.) и да имат свое време за почивка и отмора, както и да се сблизят с родственици, гледачи, родители, и да се запознаят със семейните си истории и спомени.

“Прекарах много време с баща ми и ми харесваше. Той ме научи как да карам колело и аз напредвах с всеки ден.” (Иван, 9 г, Приднестровието)

“По време на изолацията спях дълбоко и никога не ме будеше, за да ходя да нося вода всеки ден, и аз бях много щастлива, защото аз обичам да спя.” (Клементин, 11 г, Руанда)

“Това, което ми хареса, бе да стоя с роднините и да разговаряме с родителите ми, като те ни разказваха различни истории за нашето семейство и култура и слушахме международни новини.” (Карекези, дете с увреждане, върнато в биологичното му семейство, Руанда).

Имаше и много ползи от прекарване на времето с мама и татко, за усвояване на умения, като каране на колело, готвене, как се пазарува в супермаркета, пресмятане стойността и управляване на парите, така че да се спести нещо, обличаване с братя и сестри, приятели в малките групови домове или други центрове, възпитатели, социални работници и учители. “Не се страхуваме от вируса, понеже сме в затворена зона. И нямаме въшки. Също така, всички много започнахме да се превръщаме в „глупаци“ (да играем), за нещастие кавгите между децата сега са по-чести. И се поливаме в двора, защото е много горещо, има разни пръскачки и е много забавно.” (Богдана, 11 г, ЦОП, Украйна)

.....

“Поглеждайки назад към времената на изолацията, можем да забележим подобрене в комуникацията между персонала и бенефициентите и тук можем да говорим за мнения и общи интереси, споделяни между бенефициентите, които живеят заедно в един и същи дом, но и с персонала, който бе изолиран с младите подрастващи. Научихме се да разбираме повече нуждите на всеки.” (малък групов дом за млади подрастващи с увреждания, Румъния)

.....

“Аз също виждам как учителите са напрегнати спрямо това как да не донесат заразата в Центъра, как да мият ръцете си, свалят маските си, сменят обувките и оставят неща в чантите си по пода. Отначало беше страшно да ги гледаш. Като във филм на ужасите съм се чудил какво се случва с града. Знам, че транспортът не работи. Трудно е за всеки да стига до работа (малък групов дом, Румъния)

.....

“Имаме време да учим за последните изпити, щастлив съм, че се сблизих с някои колеги от малкия групов дом. Също така се радвам, че не се заразих, имам повече време за любимите си занимания, чувам се по-често със семейството си, радвам се, че имам двор и мога да излизам и да играя за разлика от хората, които живеят в апартамент.” (малък групов дом, Румъния)

За много от децата и младите хора това време ги накара да осъзнаят кои са техните звена за подкрепа – семейство, училище, църква, общност, учители и социални работници. С порастването си те ги оцениха повече, наред с цененето на всички малки неща от живота – да можеш да играеш, да споделяш истории, да се забавляваш, да живееш на безопасно място с добра храна, да се възползват максимално от възможностите и да се радват на красотата на света около тях.

“Добрата страна е, че се научих да ценя любимите си хора и да използвам всяка секунда и минута с членовете на домакинството. И тъй като пиша отдавна, почнах да пиша в дневник някои от моите житейски спомени и да чета книги.”

(Адиса, Сараево)

“Бе полезно, защото разнообрази моята комуникация и подложи на изпитание устойчивостта на взаимоотношенията ни.”

(младеж от България)

Напускаща грижа от Непал, пътувала до селото си няколко дни преди глобалното обявяване на изолация, сподели, че имала време „...да науча повече за семейството си и сега съм се научила да ора нива. Разбирам родствения си език повече от преди.” (напускаща грижа от Непал)

„В крайна сметка изолацията донесе освен негативи и нещо положително. Мисля, че изолирани имахме повече време да прекараме със семейството и да се радваме повече заедно. Изолацията ни сближи отново и ни показа, че живеем твърде заети, без да мислим един за друг. Мисля, че ще станем по-добри хора след пандемията.” (Драгана, Сараево)

С това бе привнесена истинска загриженост за другите, за възрастните, за бедните и за другите деца. *„Чувствам се зле, че някои хора не могат да отидат на погребението на своите близки, някои хора, които все още ходят на работа, са изложени на болестта, магазините и работни места се затварят, възрастни хора с болести могат да умрат заради състоянието си”*

Една част са посочили „помагане на по възрастните“ <http://www.offshore-inc.com>

Учене на близки или приятели на нови умения, помагане в домакинството, пазаруване за съседни, съветване на приятели в общността и даряване на по-бедните. Голям брой от децата признаха, че можеха да дадат своя принос чрез спазване на правилата, въпреки че са били възпрепятствани, отегчени или уплашени. *“Исках да се виждам с приятели, но и исках те да са защитени, затова си останах у дома и ги посъветвах да сторят същото...”* (Южна Африка)

Какво COVID19 ще промени по отношение на бъдещето?

Децата от всички държави отговориха със смесица от признателност, предпазлив оптимизъм и приемане. Наред с изострената осведоменост, че вирусът ще продължи, че икономиката и поминъкът ще бъдат засегнати, а свободите и правата - ограничени, децата изразиха големи надежди, признателност към семейството и общността и решеност да се адаптират, за да могат да живеят пълноценен живот.

“Мисля, че животът ми ще се промени към по-добро, защото се научих да ценя нещата повече от преди.”

“Мисля, че животът ми след пандемията ще бъде хубав, но и труден, защото вирусът няма да изчезне и ще трябва да се пазим взаимно занапред.”

“Мисля, че животът ми ще е по-зле, защото ако учебната година се отложи, ще трябва да повтарям.”

“Научихме се да сме по-добри хора и да сме щастливи с каквото имаме, за разлика от други хора, които дори нямат дом. За в бъдеще ще знаем какво да очакваме, животът понякога е добър, друг път лош.”

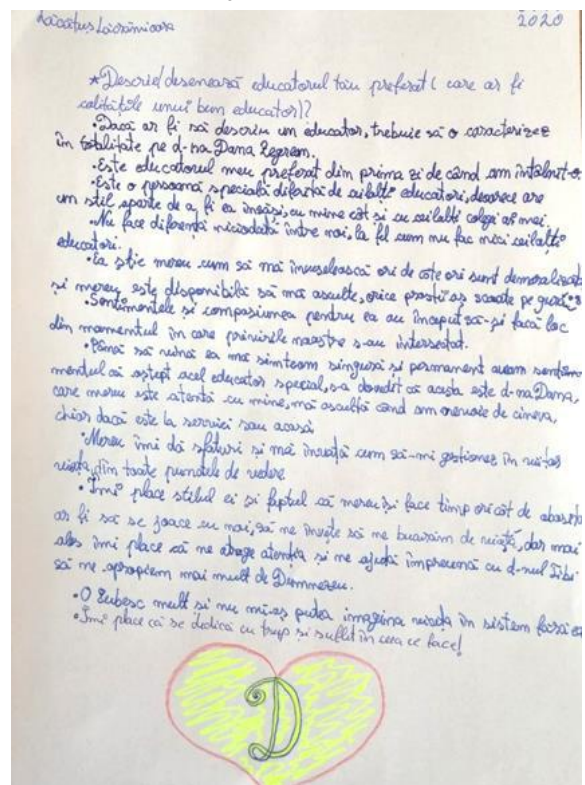

“След пандемията животът ми ще се промени, както за добро, така и към по-лошо. Научих се повече да ценя живота и хората около мен. Но също така, той се влоши, защото се оковахме в страха да не се разболеем или да не загубим някой скъп за нас човек.”

“Бездната между бедни и богати ще стане по-голяма”

“Тенденцията да стоим на националните граници и да не ходим в чужбина.”

“Контролът на правителството върху обществото ще се увеличи.”

“COVID -19 ще промени живота ми, защото винаги ще помня страданието.”

“Промяната трябва да дойде от нас, идеята за свободно движение ще бъде преосмислена през следващите години. Спортът ще бъде ценен повече и хората ще се наслаждават повече на спортните събития. Хората няма да сменят работата толкова лесно. Ще отделим повече време за близките си. „ Според мен ситуацията след COVID 19 трябва да бъде много по-различна. На първо място хората трябва да станат по-добри, да се отнасят по-добре един към друг, да се изслушат повече и да се грижат за най-слабите и уязвими, които се нуждаят от помощ по време на пандемията, но и след това. Трябва да ценим този живот повече, защото никога не знаем кога ще спре, ние ценим материалното по-малко, защото все пак осъзнахме, че парите не значат нищо за нас, ако нямаме един друг и ако не сме здрави.”

“Друг важен урок е, че научихме как да живеем по-икономично с това, което имаме: храна, санитария. Мисля, че този урок ни научи колко е важен животът всъщност.”

“Би трябвало да ценим всичко, което имаме, и да сме доволни с нещата, които притежаваме. Вярвам, че тази пандемия ни бе за урок, който ни накара да ценим повече живота, дори и да е добър или лош. И ни накара да се уважаваме взаимно и да се научим да се пазим.”

“Мисля, че е време да свикнем да живеем с пандемия. Страхувам се, че пандемията е нещо, което тъкмо започва. Маските са нашето ново облекло и ние ще ги носим поне още година.”

“Мисля, че ще ценим повече общностите, в които живеем.”

Заклучение

Една от по-поразителните характеристики на отговорите на децата беше тяхната устойчивост - способността да се адаптират към промяната и травмата и да отскачат от нея. Устойчивият начин на мислене, който казва, че „нещата ще се оправят и аз не съм сам“, бе очевиден в отговорите. Въпреки че не избягват страха и безпокойството, нито пренебрегват отрицателните въздействия на COVID-19 върху общността и обществото, децата и младите хора последователно изразяват признателност за грижите и закрилата, напътствията и подкрепата, които получават от семейството и професионалистите, и с това надежда за пълноценно бъдеще, дори и в сянката на пандемия.

Способността им да балансират чувствата на надежда и страх, загрижеността за себе си и тази към другите, безпокойството за настоящите условия и оптимизмът за бъдещето е огромна почит към самите деца и младежи и техните семейства, както и към НДД и други професионалисти, които работят с тях. Трябва да правим повече, за да чуваме гласовете им по-често и по-силно, и да позволим на тези гласове да ни оформят кои сме като организация на всяко ниво.

Отделянето на време и създаването на пространство за децата и младежите да изразят себе си, включително техния гняв, страх и безсилие, е от жизненоважно значение за здравословното развитие на децата, както и за здравата организационна култура. На практика осигуряването на подходящ и сигурен достъп до информация е жизненоважно и си струва необходимото време и усилия. Интернет връзката вече не е лукс и трябва да направим всичко възможно, за да гарантираме безопасността на децата и младите хора.

Но дори в ерата на интернет връзката и виртуалните преживявания почти всички деца и млади хора наблягат на необходимостта от човешки контакт, семейни връзки и такива с връстници и с реални мрежи за подкрепа на общността, семейството, приятелите, църквата и училището. Очевидно е, че напускащите грижа и хората в независим живот, които са по-уязвими в това отношение, често изразяват чувство на самота и нужда от човешки контакт, нещо, върху което ние като организация трябва да се

.....

фокусираме.

Дори като моментно отражение на възгледите на малък брой деца и младежи от десет държави тези отговори и техният общ израз на признателност и благодарност, адаптивност, осведоменост и реална загриженост за другите и за обществото трябва да насърчават НДД, като организация да се запита колко

добре познаваме, разбираме и си позволяваме да бъдем предизвикани от децата и младите хора, заради които съществуваме и на които служим, и какви практически стъпки можем да предприемем, за да покажем това.

.....

“Също така вярвам, че нашият свят е прекрасен и ни дава всички възможности, които са ни нужни, но ние сме тези, които трябва да се грижим за него. Имаме само един живот и трябва да го пазим” (дете, Румъния)

.....

